

Visie voor Landbouwonderzoek

Platform voor Landbouwonderzoek

September 2005

Visie voor landbouwonderzoek

De Vlaamse overheid, de universiteiten, de onderzoeksinstituten, de hogescholen en de praktijkcentra, verenigd in het Platform voor Landbouwonderzoek, hebben samen onderstaande visie ontwikkelend over het Vlaams landbouwonderzoek.

Een goede doorstroming van kennis en kunde tussen onderzoek en praktijk is nodig. Innovatie vormt immers de motor voor een competitieve Vlaamse land- en tuinbouw. Land- en tuinbouw maken deel uit van een geïntegreerde keten van toelevering, productie, bewaring en verwerking. Land- en tuinbouw beïnvloeden ook de ruimere omgeving en zijn een bepalende factor op het platteland.

Het Platform voor Landbouwonderzoek wil de lange termijn onderzoeksthema's bepalen, samenwerking tussen de verschillende onderzoeksinstituten stimuleren, advies geven over de uitbouw van onderzoekscentra en internationale samenwerking aanmoedigen.

Aan de vergaderingen van het Platform voor Landbouwonderzoek wordt deelgenomen door:

dhr. Philippe Appeltans, Boerenbond
dhr. Marnick Devrome, Algemeen Boerensyndicaat
dhr Geert Hasaert, Hogeschool Gent
mevr. Monica Höne, Universiteit Gent
dhr. Joris Relaes, kabinet Minister-president
dhr. Robert Schoonheydt, KU Leuven
dhr. Ferdi Soors, Instituut voor de Aanmoediging van Innovatie door Wetenschap en Technologie in Vlaanderen
dhr. Paul Van Assche, Hogeschool Gent
dhr. Erik Van Bockstaele, Centrum voor Landbouwkundig onderzoek (Instituut voor Landbouwkundig en Visserij onderzoek)
dhr Dirk Van Gijsegem, afdeling Monitoring en Studie
dhr. Herman Van Langenhove, Universiteit Gent
dhr. Jef Van roye, Katholieke Hogeschool Kempen
dhr. Eddy Volckaert, Proefcentrum voor Sierteelt

De afdeling Monitoring en Studie (AM&S) van de Administratie Land- en Tuinbouw (ALT) voert het secretariaat van het Platform voor Landbouwonderzoek en is te contacteren via.

Dirk Van Gijsegem

Directeur

Afdeling Monitoring en Studie

Leuvenseplein 4

1000 Brussel

Tel 02/5536388

dirk.vangijsegem@ewbl.vlaanderen.be

Landbouw in Vlaanderen: visie vanuit het onderzoek

Algemene situering

Landbouw is de voorbije decennia geëvolueerd van een aanbodgedreven activiteit naar een vraaggedreven activiteit. De consument vraagt enerzijds voedselveiligheid en -kwaliteit en anderzijds een milieu- en diervriendelijke landbouw en een aangenaam landschap. De consumentenvraag is variabel en de eraan verbonden kosten kunnen niet steeds in de kostprijs van de landbouwproducten worden verrekend.

Het op maat van de consument afleveren van een product vereist flexibiliteit van de producent, voortdurende product vernieuwing en het steeds denken aan het 'systeem/de keten' waarin het product geproduceerd en afgeleverd wordt. 'Ketenontwikkeling' heeft betrekking op de volledige productieketen waarin een product tot stand komt. Elk element in de keten beïnvloedt de andere elementen. Ketenontwikkeling is noodzakelijk voor kwaliteitsbewaking, voor traceerbaarheid en veiligheid.

Specifieke kenmerken

De landbouw en bijgevolg ook het landbouwonderzoek onderscheiden zich van andere sectoren door volgende specifieke kenmerken:

- de landbouw produceert voedsel en is daardoor van strategisch belang;
- de landbouw werkt met levend materiaal en is afhankelijk van onvoorspelbare ecologische factoren;
- de landbouw maakt deel uit van een geïntegreerde keten van toelevering, productie, bewaring en verwerking, waarbij kwaliteitszorg heel belangrijk is;
- de landbouw is geen geïsoleerde activiteit, maar speelt zich af in een welbepaalde socio-economische, ecologische, maatschappelijke en ethische context;
- de Vlaamse landbouw heeft een familiale structuur, met veel actoren met beperkte marktmacht;
- de Vlaamse landbouw voert duurzaamheid hoog in het vaandel;
- de Vlaamse landbouw levert basisproducten aan allerlei sectoren: voeding, chemie, energie, cosmetica, farmaceutica, de landbouw zelf;
- de Vlaamse landbouw specialiseert zich in de creatie van toegevoegde waarde, niet louter economisch van aard maar ook met betrekking tot voedselveiligheid, volksgezondheid, milieu en plattelandsontwikkeling;
- de Vlaamse landbouw is niet alleen een producent, maar ook een beheerder van de open ruimte en van de infrastructuur van het agrarisch gebied.

Trends

Mondialisering en maatschappelijke ontwikkelingen dwingen de landbouw tot continue aanpassing:

- de toenemende (wereld)concurrentie en het Europees landbouwbeleid leiden tot het zoeken naar kostenverlagende productiemethoden en wijzigingen in het landbouwproductiesysteem;
- daartegenover staan toenemende kosten door een steeds scherper wordende regelgeving;
- er worden steeds hogere eisen gesteld aan de kennis en kunde van de bedrijfsvoering;
- het aantal bedrijven met rendabiliteitsproblemen neemt toe.

De uitdaging voor de landbouw

De uitdaging voor de landbouw kan als volgt worden geformuleerd: "Hoe kan de landbouwer economische bedrijfszekerheid bekomen door de verkoop van zijn landbouwproducten en zijn maatschappelijke bijdrage op het vlak van leefmilieu, volksgezondheid en dierenwelzijn realiseren?"

Tegen 2010 zal de trend naar schaalvergroting versterken, zal arbeid steeds duurder worden en nog meer vervangen door automatisering en mechanisatie. Een deel van de bedrijven zoekt zijn toekomst in nicheactiviteiten en diversificatie of opteert voor natuurzorg en verbreding van de landbouwactiviteiten. In de voorlichting wordt elektronische en interactieve communicatie algemeen. Voor een gedeelte van de bedrijven wordt werk gemaakt van de rechtstreekse relatie met de consument. Innovatie komt zowel van onderzoek als van de bedrijven. Het EU-landbouwbeleid en diverse kwaliteitssystemen maken van de relatie landbouw-milieu-natuur-welzijn een evidentie. Verder gaat de aandacht ook naar voedselveiligheid, kwaliteitszorg, arbeidsomstandigheden,... Van de bedrijven wordt bijgevolg een breder spectrum aan kennis en van doorgedreven professionalisme verwacht. Het is de bedoeling het landbouwonderzoek toe te spitsen op deze evoluties.

Het Landbouwonderzoek in Vlaanderen

Sterkte-zwakte analyse van het landbouwonderzoek

De Vlaamse onderzoeksinstellingen maakten gezamenlijk een sterkte-zwakte analyse van het landbouwonderzoek in Vlaanderen. De elementen in deze analyse waarover alle onderzoeksinstellingen het eens zijn, staan opgelijst in Tabel 1.

Tabel 1. Sterkte-zwakte analyse landbouwonderzoek

Sterktes	Kansen
<ul style="list-style-type: none">- overleg tussen onderzoeksinstellingen- competentieniveau- multidisciplinariteit	<ul style="list-style-type: none">- gestructureerde samenwerkingsverbanden tussen onderzoeksinstellingen- deelname aan Europese onderzoeksprogramma's- maatschappelijke vraag naar kwaliteit, duurzaamheid en voedselveiligheid- lange termijn themaprojecten
Zwaktes	Bedreigingen
<ul style="list-style-type: none">- beperkte basisfinanciering- kortlopende projecten- beperkte personeelsruggengraat- beperkte continuïteit van kennis- toenemende administratieve verplichtingen- versnippering van het onderzoek- niet structurele clustering van competenties- wetenschappelijk onderzoek wordt onvoldoende gewaardeerd- weinig gebruik van bestaande biodiversiteit	<ul style="list-style-type: none">- beperkte financiële middelen- vraag naar financiële inbreng vanuit de sector- toenemende internationale concurrentie voor onderzoek- lange termijn onderzoek komt in verdrukking

De beperkte basisfinanciering, de kortlopende projecten en bijgevoel het gebrek aan langetermijnvisie zijn een doorn in het oog van de Vlaamse onderzoeksinstellingen. Een te beperkte permanente personeelsruggengraat is daar een gevolg van en dit ondermijnt de opgebouwde competenties. De financiële inbreng door de sector is meestal maar beperkt haalbaar. Creatieve en alternatieve onderzoeksthema's die de sector in de toekomst kunnen activeren en competitiever maken, krijgen weinig kans.

Daar landbouwonderzoek met levend materiaal werkt onder wijzigende ecologische omstandigheden, is een goede mix nodig van korte, middellange en lange termijn onderzoek.

Samenwerking tussen onderzoeksinstellingen, integratie van fundamenteel en toegepast onderzoek en kennisoverdracht tussen onderzoeksinstellingen en de praktijk zijn de troeven van het Vlaamse landbouwonderzoek. Die integratie kan geoptimaliseerd worden door een structurele clustering van competenties en het vormen van associaties of samenwerkingsverbanden tussen instellingen met complementaire infrastructuur *en/of* onderzoek. Een te sterke projectmatige betoelaging in competitief verband werkt niet altijd bevorderlijk voor de samenwerking.

Internationale samenwerking dient verder te worden uitgebouwd, vooral participaties in Europese onderzoeksprogramma's moet worden gestimuleerd.

De uitdaging voor het landbouwonderzoek

Het landbouwonderzoek heeft betrekking op de kennis en het beheer van de levende materie. Het onderzoek moet de nodige kennis grondig en relatief snel kunnen aanleveren om de landbouw te ondersteunen en te optimaliseren. Het moet de motor zijn voor een

verdere evolutie van de landbouwsector in Vlaanderen. Door het zoeken naar oplossingen voor de problemen (door optimalisatie van kwaliteitsvolle productiemethodes) en door innovatie (ontwikkelen van innovatieve duurzame producten en productiesystemen) kan het landbouwonderzoek meewerken om aan de knelpunten waarmee de landbouw geconfronteerd wordt een oplossing te bieden.

Dit impliceert interdisciplinair onderzoek op twee niveaus:

er moet synergie ontwikkeld worden tussen disciplines zoals genetica, fysiologie, biochemie, fytopathologie, technologie, bio-omgevingsbeheersing, bewaringsfysiologie;

er moet interdisciplinair onderzoek gestimuleerd worden rond organisatie van de keten, de opvolging en modellering van het productieproces, rond kwaliteitsbewaking, traceerbaarheid en veiligheid van de voedselketen.

uitdagingen liggen ook in onderzoek naar landbouwtechnieken die energie opbrengen (biomassaproductie, biodiesel) en een landbouw die minder energie verbruikt.

Het beschikken over voldoende middelen voor onderzoek is noodzakelijk. Deze bestaan zowel uit structurele als projectmatige betoelaging. Door middel van aangepaste instrumenten moet een bijdrage van de keten aan dit onderzoek mogelijk worden gemaakt.

Een juiste mix tussen korte, middellange en lange termijn moet het landbouwonderzoek een ruggengraat geven.

Het Platform voor landbouwonderzoek

Leden

Het Platform voor Landbouwonderzoek vertegenwoordigt alle Vlaamse actoren binnen het landbouwonderzoek die met overheidsmiddelen worden gefinancierd, van fundamenteel over toegepast tot praktijkonderzoek, aangevuld met een vertegenwoordiging van de sector. Tabel 2 geeft een overzicht van de leden.

Tabel 2. Leden Platform voor Landbouwonderzoek

		<i>Organisatie</i>	<i>Niveau onderzoeksstructuur</i>
Onderzoeks-Instellingen	Un iversiteiten	Katholieke Universiteit Leuven	Fundamenteel onderzoek ↓ Toegepast onderzoek ↓ Praktijkonderzoek
		Universiteit Gent	
	Overheid	Instituut voor Landbouw- en Visserij-Onderzoek (ILVO)	
	Hogescholen	Hogeschool Gent	
		Katholieke Hoogeschool Kemoen	
Praktijkcentra	Land- en tuinbouwpraktijkcentra		
	Overheid	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap Afdeling Monitoring en Studie	
		Instituut voor de aanmoediging van Innovatie door Wetenschap en Technologie in Vlaanderen (IWT)	
	Sector	Vlaamse Land- en Tuinbouwraad (VLTR)	

Actiepunten voor het Platform

Het Platform, als overlegorgaan tussen de hierboven vermelde actoren, engageert zich tot volgende opdrachten:

- het bepalen van de belangrijkste onderzoeksthema's op lange termijn;
- het geven van stimulansen voor samenwerking;
- het aangeven van mogelijkheden tot taakverdeling tussen de actoren;
- het geven van advies over investeringsbeslissingen in verband met de uitbouw van onderzoekscentra bij de actoren;
- het aanmoedigen van internationale samenwerking.

Nieuwe structuren

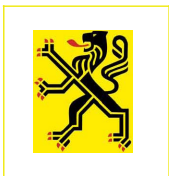
Nieuwe structuren en netwerken werden opgericht om het Vlaams landbouwonderzoek in zijn geheel te stroomlijnen. Volgende stappen werden reeds ondernomen:

- het Centrum voor Landbouwkundig Onderzoek (CLO) en het Centrum voor Landbouweconomie (CLE) werden hervormd tot het Instituut voor Landbouw- en Visserij-Onderzoek (ILVO);
- een nieuw kader voor de praktijkcentra: met het "Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de toekenning van facultatieve subsidies aan Praktijkcentra actief in de voorlichting en ontwikkeling van Land- en Tuinbouw" wordt het praktijkonderzoek beter gecoördineerd, worden de middelen efficiënter ingezet en krijgen de praktijkcentra een duidelijke missie en een eenvormige subsidie;
- de oprichting van een afdeling Monitoring en Studie om vooral binnen het beleidsdomein Landbouw en Visserij het wetenschappelijk onderzoek te coördineren;
- een nieuw financieel kader voor landbouwonderzoek bij het IWT.

Deze nieuwe structuren zijn een eerste stap in het versterken van de aansturing van beleidsgericht en sectorgericht onderzoek.

Besluit

Het landbouwonderzoek vormt de motor voor de Vlaamse landbouw. Het is belangrijk dat alle onderzoeksactoren een synergie ontwikkelen eerder dan een competitie aangaan. Om synergie te ontwikkelen zijn sterke structuren nodig. Zulke coördinatiestructuren hebben in eerste instantie betrekking op inhoudelijke aspecten. Samenwerking tussen de verschillende onderzoeksinstellingen, krachtig onderzoek dat goed is afgestemd op de landbouw en doeltreffende financiële middelen zijn de sleutelementen voor efficiënt landbouwonderzoek.

**Ministerie van de
Vlaamse
Gemeenschap**

**Vlaamse Land- en
tuinbouw
praktijkcentra**

Universiteit Gent

**Katholieke
Universiteit Leuven**

Hogeschool Gent

**Katholieke
Hogeschool
Kempent**

**Centrum voor
Landbouwkundig
Onderzoek**

Instituut voor de
aanmoediging van innovatie
door Wetenschap en
Technologie in Vlaanderen

Boerenbond

**Algemeen
Boerensyndicaat**

